

# Sędziowie techniczni: model szwajcarski

W kontekście trwającej dyskusji na temat usprawnienia sporów patentowych w Polsce — a w szczególności w nawiązaniu propozycji wprowadzenia instytucji ławnika technicznego, o której [pisaliśmy ostatnio](#) — pragniemy przybliżyć Państwu **model, który mógłby stanowić wzór dla krajowych regulacji**.

W tym tekście przedstawiamy rozwiązania z systemu szwajcarskiego, który ze względu na liczbę spraw patentowych rozpatrywanych przez ten sąd<sup>1</sup> oraz dostępne zasoby osobowe odpowiednich specjalistów może być porównywany z warunkami w naszym kraju. Wskazujemy, **w jaki sposób Szwajcarzy poradzili sobie z pewnymi wyzwaniami związanymi z wprowadzeniem do postępowań**

---

<sup>1</sup> Najbardziej aktualny raport roczny podsumowujący działalność sądu dostępny jest [tutaj](#).

**patentowych czynnika technicznego**, w szczególności w zakresie ryzyka występowania konfliktów interesów. Następnie wyjaśniamy, dlaczego przyjęcie podobnych regulacji w Polsce mogłoby przynieść korzyści i w istotny sposób zwiększyć efektywność postępowań sądowych w sprawach patentów.

## Szwajcarski Sąd Patentowy: podstawowe informacje

Szwajcarski Federalny Sąd Patentowy został utworzony na podstawie [ustawy z dnia 20 marca 2009 roku](#), a działa od 1 stycznia 2012 roku. Jego siedziba znajduje się w St. Gallen.

Rozstrzyga on spory patentowe jako sąd pierwszej instancji. Zastąpił tym samym sądy kantonalne, które dotąd były w tych sprawach właściwe.

Przepis art. 26 ustawy o Federalnym Sądzie Patentowym określa jego właściwość w następujący sposób:

- a) jest on wyłącznie właściwy w sporach dotyczących ważności i naruszenia patentów oraz pództw o udzielenie licencji w odniesieniu do patentów (a także w zakresie zarządzania środków tymczasowych przed wszczęciem postępowań w takich sprawach)
- b) jest również właściwy w innych sprawach cywilnych pozostających w faktycznym związku z patentami, w szczególności dotyczących prawa do patentu lub jego przeniesienia (przy czym nie jest to właściwość wyłączna, ponieważ takie kwestie mogą być również rozstrzygane przez sądy kantonalne).

## Struktura i składy sądu

Federalny sąd patentowy obejmuje **2 sędziów stałych oraz 42 sędziów niestałych (nieetatowych), spośród których 30 posiada wykształcenie techniczne, a 12 wykształcenie prawnicze — od wszystkich wymaga się udokumentowanej wiedzy z zakresu prawa patentowego** (art. 8 ustawy). Wybierani są oni przez Zgromadzenie Federalne (art. 9 ust. 1).

Warto zauważyć, że w dostępnym na stronie internetowej federalnego sądu patentowego [wykazie sędziów](#) określa się obszar ekspertyzy sędziów technicznych: od fizyki, przez biochemię, po inżynierię mechaniczną. W transparentny sposób wskazuje się również kancelarię lub firmę, w ramach której prowadzą swoją prywatną działalność lub w której są zatrudnieni. **Wymogi stawiane sę-**

dziom technicznym (wykształcenie techniczne w połączeniu ze znajomością prawa patentowego) w oczywisty sposób oznaczają, że zdecydowana większość z nich będzie rekrutować się z grona rzeczników patentowych.

Poszczególne sprawy rozpatrywane są w składach 3, 5 lub 7 sędziów. Każdy skład powinien obejmować zarówno sędziów z wykształceniem technicznym, jak i sędziów-prawników. Wyznaczenie składu dokonywane jest w oparciu o ekspertyzę sędziów. Każdy sędzia w danym składzie dysponuje takim samym prawem głosu. Sędzia techniczny sporządza opinię przed główną rozprawą.

Jeżeli rozpatrywane są zagadnienia wstępne, rozstrzygnięcia podejmuje jednoosobowo prezes sądu, chyba że ze względów faktycznych bądź prawnych, potrzebny jest udział dodatkowych sędziów. Wówczas dobiera on sobie do składu dwóch innych sędziów. Jeżeli zrozumienie kwestii technicznej jest szczególnie istotne w danej sprawie, ustawa wymaga, by zagadnienia wstępne rozpoznawane były w składzie 3-osobowym.

Organem sądu jest Komitet Administracyjny, który tworzy dwóch sędziów stałych: jeden z nich występuje w roli prezesa. Skład Komitetu Administracyjnego uzupełnia jeden z sędziów niestałych, który pełni rolę wiceprezesa.

### Konflikt interesów

Jednym z zastrzeżeń podnoszonych w kontekście dyskusji o wprowadzeniu w Polsce instytucji ławnika patentowego jest kwestia konfliktu interesów. Zwraca się uwagę, że skoro ławnicy patentowi/sędziowie techniczni są zarazem rzecznikami patentowymi, może powstawać ryzyko, że w swojej działalności orzeczniczej nie zachowają bezstronności. **Model szwajcarski pokazuje, że można sobie z tym poradzić przez wprowadzenie odpowiednich gwarancji systemowych.**

Kluczowe zasady w szwajcarskim modelu znajdują wyraz w [regulaminie sądu](#), [kodeksie postępowania](#) i [wytycznych dotyczących niezależności](#). Kodeks postępowania kładzie nacisk na to, że sędziowie federalnego sądu patentowego powinni powstrzymywać się od jakichkolwiek zachowań, które mogłyby rzucać cień na ich niezależność i bezstronność (art. 2). Wymaga od sędziów, by przed podjęciem sprawy dokładnie zbadali możliwe podstawy do wyłączenia, działając ze świadomością, że nawet pozory stronniczości szkodzą reputacji sądu (art. 3).

Wytyczne podkreślają, że sędziowie powinni być niezależni od stron, przy czym **fakt, że nieetatowi sędziowie uczestniczą jako pełnomocnicy przed sądem w innych sprawach nie oznacza automatycznie braku niezależności** (art. 2).

**Wytyczne rozróżniają pomiędzy ogólnymi przesłankami wyłączenia, które zostały określone we właściwych przepisach, a specjalnymi przesłankami wyłączenia.** Jeśli chodzi o przesłanki ogólne, chodzi tu w szczególności o art. 47 szwajcarskiego kodeksu postępowania cywilnego, który określa przesłanki obligatoryjnego wyłączenia sędziego związane z osobistym interesem w sprawie, wcześniejszym udziałem w tej sprawie w innej roli, lub relacjami rodzinnymi lub towarzyskimi z jedną ze stron bądź ich przedstawicieli. Zgodnie z art. 10 regulaminu sądu, każdy sędzia powinien wyłączyć się z postępowania natychmiast po stwierdzeniu, że występuje jedna z przesłanek wymienionych w przywoływanym przepisie.

Szwajcarska ustawa o sądzie patentowym przewiduje dodatkowo, że stali sędziowie nie mogą występować jako pełnomocnicy stron trzecich przed sądem (art. 10 ust. 4), natomiast **nieetatowi sędziowie powinni wyłączyć się z postępowania, jeżeli członek ich kancelarii lub pracodawca reprezentuje jedną ze stron** (art. 28). Co istotne, strony mogą wyraźnie zaakceptować sędziego pomimo zaistnienia formalnych podstaw wyłączenia.

Katalog specjalnych przesłanek wyłączenia znajduje się w art. 4 wytycznych. Przewiduje on, że sędzia powinien się wyłączyć m.in., jeżeli jest członkiem organu zarządzającego lub pracownikiem jednej ze stron (lub był w ciągu ostatniego roku), doradzał którejkolwiek ze stron lub jej przeciwnikom (ponownie z ograniczeniem czasowym do roku wstecz), bądź publicznie wypowiadał się o sprawie. W badaniu uwzględnia się nie tylko sytuację samego sędziego, ale szerzej jego firmy/kancelarii.

Wspomniano, że z zamieszczonego na stronie sądu wykazu sędziów można dowiedzieć się, w jakich kancelariach zatrudnieni są poszczególni sędziowie techniczni. Dodatkowo ujawniając listę sędziów technicznych zwrócono uwagę, że czerpiąc informacje z oficjalnych rejestrów, każdy zainteresowany może ustalić, czy sędzia, jego/jej pracodawca oraz/lub pracownik jego/jej kancelarii jest powiązany z osobami, które mogą być stronami danego sporu, innymi osobami powiązanymi ze stronami sporu lub osobami, z którymi prowadzi działalność gospodarczą mogącą potencjalnie podważyć jego bezstronność. Strona sądu odsyła do takich rejestrów jak np. szwajcarski rejestr zarejestrowanych znaków towarowych, patentów, dodatkowych świadectw ochronnych, wzorów oraz topografii, rejestr patentów europejskich oraz europejskich zgłoszeń patentowych prowadzonych przez EPO, czy też rejestr zgłoszeń dokonywanych w trybie Układu o współpracy patentowej (PCT).

## Wynagrodzenie sędziów technicznych

W Szwajcarii sędziowie techniczni nie są zatrudnieni na etat i nie otrzymują stałego wynagrodzenia. Kwestie te zostały uregulowane na gruncie [Rozporządzenia Zgromadzenia Federalnego w sprawie diet dziennych i wynagrodzeń sędziów zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin w Federalnym Sądzie Patentowym z dnia 20 marca 2009 r.](#) Odsyła ono do Rozporządzenia Zgromadzenia Federalnego z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie diet dziennych i diet za podróże sędziów federalnych. **Sędziowie niestali wynagradzani są za udział w konkretnych sprawach.** Ich wynagrodzenie przybiera postać ryczałtu i ma charakter diety/honorarium za wykonywanie funkcji.

### Ocena modelu szwajcarskiego

Dzięki wprowadzeniu przedstawionych rozwiązań, zapewniających udział czynnika technicznego w postępowaniach patentowych w Szwajcarii, znacząco podniesiono ich efektywność. Uczestnictwo sędziów dysponujących ekspertyzą techniczną w konkretnym obszarze, przyczynia się do tego, że **składy orzekające mogą rozpoznawać sprawy o znacznym poziomie technicznej złożoności szybciej.** Ten model pozwala jednak nie tylko na zaoszczędzenie czasu. Przyczynia się on zarazem do **optymalizacji kosztów postępowań**, zważywszy na to, że eliminuje się obowiązek opłacania opinii zewnętrznych biegłych. Samofinansowanie się sądu, a nawet jego dochodowość dla budżetu, są natomiast zapewnione dzięki wprowadzeniu ryczałtowego systemu wynagradzania sędziów niepełno etatowych i dostosowanego do niego systemu opłat sądowych ponoszonych przez strony postępowań.

Zauważyć należy, że jednym z czynników, dla których model szwajcarski mógłby sprawdzić się w Polsce jest podobna skala obciążenia sądu szwajcarskiego sprawami jak w przypadku polskich sądów patentowych: przykładowo w 2022 roku przed federalnym sądem patentowym prowadzonych było 29 postępowań, a w 2023 roku — 28 (zob. [tutaj](#)). Instytucja ławnika patentowego stanowiłaby zatem odpowiedź na zbliżone potrzeby w zakresie wsparcia składów orzekających dostępem do specjalistycznej technicznej wiedzy.